

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
ІСТОРИКО-ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І
МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06–07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ
ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Одеса – 2024

УДК 801.8 + 811
ББК 81.2(4Укр)я5
Є27

Друк за ухвалою вченої ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 7 від 26.12.2024 року)

Редакційна колегія:

Євтушина Т. О. – к.філол.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – технічний секретар;

Прокопенко Л. І. – к.пед.н., доц., завідувач кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін – відповідальний редактор;

Босак Н. Ф. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін;

Горіна Ж. Д. – к.пед.н., доц., доцент кафедри української філології і методики
навчання фахових дисциплін.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-
Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Є27 Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку: матеріали
Ювілейної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (м. Одеса,
06-07 грудня 2024 р.) [Електронне видання]: зб. тез доп. / редкол. Т. О. Євтушина,
Л.І.Прокопенко, Ж.Д.Горіна, Н.Ф.Босак. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2024. 187 с.

У збірнику вміщено доповіді учасників Ювілейної Всеукраїнської науково-
практичної конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і
перспективи розвитку» (м. Одеса, 06-07 грудня 2024 р.). Матеріали збірника можуть бути
корисними для широкої філологічної аудиторії.

*За зміст тез, достовірність цитувань та оригінальність викладення матеріалу
відповідальність несуть автори*

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського», 2024
© Автори статей, 2024

<i>Міхєєва Анастасія</i>	
Мовленнєві особливості відгуку на прочитану книжку як жанру соціальних мереж (на матеріалі Facebook)	103
<i>Молчанова Карина</i>	
Вплив емоційного інтелекту викладача на академічну успішність здобувачів освіти	106
<i>Нестерович Юліана</i>	
Аксіологічний компонент концепту «Зрадник» (на матеріалі роману С. Жадана «Інтернат»)	111
<i>Нікітенко Ольга</i>	
Інструменти стимулювання читацької активності здобувачів загальної середньої освіти	116
<i>Пасічник Марія</i>	
Інтелект-карти в роботі над розвитком читацьких компетентностей шестикласників	120
<i>Плечко Антоніна</i>	
Загальна характеристика термінологічних словників із лісництва початку XXI століття	125
<i>Потернак Всеволод</i>	
Неофіційні номінації політиків в українському медіадискурсі (на матеріалі інтернет видань 2014–2023 років)	130
<i>Савостян Марія</i>	
Формування пізнавального інтересу в учнів на уроках української мови	133
<i>Телюк Софія</i>	
Організація роботи семикласників з відеотекстом на уроці української літератури	136
<i>Тимків Анастасія</i>	
Функціонально-стилістичний потенціал метафор російсько-української війни в інтернет-дискурсі	140
<i>Тіяра Катерина</i>	
Мовні домінанти поетичної мови Сергія Жадана	146

Пропонована блок-схема орієнтована виключно на назву ліричного твору і пропонує передбачити ймовірні варіанти його змісту, сприяє розвитку творчої уяви у змалюванні художнього образу цього сонячного, казкового птаха, налаштовує увагу на головну ідею: у світі завжди протиставлено добро і зло, але всупереч усьому завжди перемагає світле, справжнє і життєстверджувальне.

Висновки. Завдяки різноманітним інтерактивним, комп'ютерним і веб-технологіям освітній процес орієнтується на читацькі запити і реальні потреби сучасного читача підліткового віку. Так, технологія кластера допоможе учневі нелінійно представити власні думки, ідеї, вибудувати систему аргументації. Формат кластера може бути різним: це і «гроно», коли найбільший розвиток отримує одна з ідей, і рівномірне «розкидання» ідей навколо головної теми (кластер-жмуток), і кластер-питання, і т.ін. Інфографіка методу «Дерево передбачень (рішень)» додатково сприяє встановлюванню логічних зв'язків. Дуже важливо, щоб учні могли виявити якомога більше взаємозв'язків. Доречна для візуалізації процесу ухвалення рішень у проблемній ситуації, коли неможливо дати просту чи однозначну відповідь на поставлене завдання.

Література

1. Горіна Ж. Д., Копусь О. А. Місце культури читання в житті учнівської молоді. *Українські студії в європейському контексті*. 2024. № 8. С. 135-143. URL: http://obrii.org.ua/usec/storage/conference/zb_vol8_2024.pdf#page=135
2. Горіна Ж., Босак Н., Діхтяр А. Буктрейлер до балади Тараса Шевченка «Тополя» як інструмент стимулювання читацької активності учнів. *Український світ у наукових парадигмах*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди. Харків, 2024. Вип. 11. С. 235-241. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f7f1a79b-592f-4a13-a3f0-08a8ec2759d6/content>
3. Освітні технології: Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За ред. О. М. Пехоти. К.: А.С.К., 2004. 225 с.
4. Психологічний словник / Авт.-уклад. В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова/ За ред. Н.А.Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 274 с.
5. Презентація до уроку на тему «Ірини Жиленко «Жар-птиця»: освітній прєкт «На Урок» 2022. URL: <https://naurok.com.ua/prezentaciya-irina-zhilenko-zhar-pticya-275222.html>
6. Яценко Т. О. Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Педагогічна думка, 2016. 360 с.
7. PISA: Читацька грамотність / Т.С.Вакуленко та інші. Київ, 2017. 123 с. URL: https://kristti.com.ua/wp-content/uploads/2018/04/PISA_Reading.pdf

Марія Пасічник,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
4 року навчання філологічного факультету освітніх технологій
Київського національного лінгвістичного університету
Науковий керівник: к.пед.н., доц. О. А. Попова

ІНТЕЛЕКТ-КАРТИ У РОБОТІ НАД РОЗВИТКОМ ЧИТАЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ШЕСТИКЛАСНИКІВ

Розглянуто використання інтелект-карт як ефективного інструменту для розвитку читацьких компетентностей шестикласників. Висвітлюються мета, актуальність, типи карт, рекомендації щодо їхнього застосування та переваги у навчальному процесі.

Ключові слова: інтелект-карти, читацькі компетентності, шестикласники, візуалізація інформації, критичне мислення, креативність, методи навчання.

The paper examines the use of mind maps as an effective tool for developing the reading competencies of sixth graders. It highlights the purpose, relevance, types of mind maps, recommendations for their application, and benefits in the educational process.

Keywords: mind maps, reading competencies, sixth graders, information visualization, critical thinking, creativity, teaching methods.

Постановка проблеми. Інтелект-карти є важливим та корисним інструментом, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, сприяють емоційній та інтелектуальній залученості в роботі з навчальним матеріалом. Організація роботи учнів на основі інтелект-карт підвищує мотивацію до прочитання текстів та зацікавленості у роботі з ними, поглибленому аналізу, така робота цілком відповідає вимогам компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного підходів до освіти та забезпечує індивідуалізацію навчання. Підлітки-шестикласники в часи інформаційних, цифрових технологій характеризуються зниженням інтересу до поглибленої роботи з тестом, загалом до читання творів, тоді як робота з інтелект-картами дає змогу змінити усталені для уроків літератури стратегії роботи з текстом та інформацією загалом й посилити мотивувальний та стимулюючий вплив форм та видів робіт з текстом і над текстом на уроках української літератури.

Мета публікації полягає в описі практики використання інтелект-карт на уроках української літератури в 6 класі, зокрема, розкриті особливості організації роботи на етапі першого знайомства учнів з технікою майндмепінгу.

Викладення основного матеріалу. Інтелект-карти чи ментальні карти є сучасним та ефективним методом навчання, який допомагає структурувати великі обсяги інформації. Їх використовують для розвитку і формування читацьких компетентностей, особливо в шестикласників. Вони допомагають збагачувати словниковий запас, сприяють розвитку розуміння тексту, запам'ятовуванню інформації, підвищенню творчого потенціалу та формуванню навичок критичного мислення в учнів [1].

Інтелект-карта — це блок-схема, яка наочно відображає головну ідею (завдання), ключові елементи й зв'язки між ними [4].

Інтелект-карти розподіляються на наступні типи:

Стандартні карти (Standard Maps) чудово підійдуть для обробки великих обсягів тексту, таких як літературні твори чи навчальні матеріали. Завдяки ним можна легко структурувати інформацію, виокремлюючи тему, підтеми, згрупувати головних та другорядних героїв, а найголовніше краще запам'ятати матеріал. Наприклад, під час вивчення роману учні можуть створити карт,у на якій буде

зображено основні події, короткі характеристики героїв та сюжетні лінії. Це значно полегшить аналіз та засвоєння виучуваного матеріалу.

Швидкісні карти або карти-блискавки (Speed Maps) служать для швидкої обробки інформації, коли час значно обмежено. Вони надають можливість динамічно занотовувати свої думки, асоціації та ключові, які дозволяють розвивати асоціативне мислення й оперативне розуміння тексту. Цей підхід дозволяє миттєво реагувати на запитання або завдання. Наприклад, під час прочитання короткого тексту учні можуть створити карту, що містить жанр, основну думку, тему, проблематику та перелік головних героїв, тим самим забезпечують ефективне осмислення нової інформації.

Майстер-карти (Master Maps) використовують для поглибленого аналізу текстів, здебільшого для складних або багатшарових, які містять у собі детальні схеми з багатьма елементами, які полегшує усвідомлення зв'язків між різними частинами тексту, розділяючи його на певні компоненти, такі як теми, основні думки, головні та другорядні герої. Ці карти розвивають критичне мислення, адже містять безліч деталей та акцентують увагу на логічних зв'язках. Наприклад, при аналізі повісті учні мають змогу створити карту, яка висвітлює головну ідею твору, характери героїв, конфлікти та сюжетні розв'язки, що дозволить більш глибоко і точно осмислити художню цінність тексту.

Мега-карти (Mega Maps) реалізуються під час масштабних проєктів. Вони зачіпають значну кількість інформації, представляють зв'язки між різними розділами і темами, аби була змога створити загальну та доступну картину складного матеріалу. Наприклад, під час підготовки до контрольної роботи з української літератури учні можуть створити інтелект-карту, яка містить у собі теми, твори, авторів, їх твори та жанри, історичний контекст, головні ідеї, проблематику та короткий опис головних героїв. Це дає можливість систематизувати весь матеріал та знання і побачити його у взаємозв'язку.

Використання їх у навчальному процесі має суттєві переваги, що дозволяє зробити цей метод сучасним, цікавим та неабияк ефективним. Завдяки цьому навчання стає привабливішим та прогресивним, коли можна підлаштувати різні типи карт до різних ситуацій та уроків. Вони сприяють формуванню структурованого мислення, яке дозволяє впорядкувати навчальний матеріал та краще її зрозуміти. Крім того, використання інтелектуальних карт може розвивати критичне мислення, стимулювати учнів аналізувати, порівнювати та оцінювати отримані дані, а також може сприяти творчим методам навчання, оскільки їх створення вимагає уяви та творчості [3]. Учням шостого класу цей інструмент допомагає легше адаптуватися до нових вимог середньої школи, при цьому зберігаючи зацікавленість у читанні й навчанні загалом. Інтелект-карти, на нашу думку, не лише сприяють кращому засвоєнню матеріалу, але й допомагають отримати задоволення від процесу її створення.

Під час проходження педагогічної практики на уроці української літератури була проведена робота щодо ознайомлення учнів з інтелект-картами як

інструментом систематизації матеріалу, пошуку нових творчих ідей. Так, на уроці за рубрикою «Література рідного краю. Тема. Календарно-обрядові пісні рідного краю (Київщини)» учитель продемонстрував на дошці процес створення інтелект-карти, пояснив учням, що інтелект карта -- це спосіб запису та організації інформації у формі схеми з багатьма гілочками, вона допомагає візуально структурувати думки та зосередитися на ключових елементах, і наголосив, що цей інструмент часто використовують в бізнес-середовищі, в креативних індустріях на етапах пошуку ідей, коли треба зібрати і систематизувати відоме, щоб винайти нове. Ці карти можна називати по-різному: ментальна, інтелект-карта, карта розуму, ще є англійський термін *mind map*.

Наведемо фрагменти з навчальних ситуацій цього уроку:

Учитель: «У центрі карти записується головна тема — у нашому випадку це «Календарно-обрядові пісні Київщини». Від неї відходять основні гілки, які розкривають це поняття чи явище. Спочатку ми можемо тут зібрати усе, що знаємо про календарно-обрядові пісні і це допоможе нам відкрити щось нове про пісні нашого регіону». Далі учні називали різні факти, пригадували раніше вивчене, а вчитель фіксував на дошці і коментував процес створення карти: «Кожна гілка — це частина інформації про пісні. Від кожної гілки можуть відходити додаткові гілки, де ми записуватимемо детальнішу інформацію. Важливо, щоб на коніях гілочці ми була своя маленька частина інформації: чим більше деталей - тим розумніша наша карта».

Приклади робіт шестикласників, виконаних у групах на уроці української літератури

Після знайомства учнів із процесом створення інтелект-карти, учитель об'єднав учнів у групи по 4 учасники. Кожна група обрала свою тему із

запропонованих учителем (*“Що співають у наших родинах”, “Пісні мого краю”*) і впродовж 10 хвилин працювали над своєю картою. Після завершення часу відведеного на роботу, учні презентували та обговорили результати такої роботи. Шестикласники відзначали, що спочатку їм було складно працювати над темою і тому допоміг підхід, коли спочатку вони згадали, що знають взагалі про пісні, й в тому числі про календарно-обрядові. Відзначали, що в процесі обговорення відомого у них з’явилися ідеї зі своєї теми. Учням було складно подрібнити інформацію на маленькі частини, але коли це вдавалося, то вони відзначали, що такий підхід дуже корисний для роботи з інформацією. Далі учитель запропонував шестикласникам прослухати чотири фрагменти календарно-обрядових пісень Київщини й учні доповнили новою інформацією свої карти.

Висновки. Відповіді учнів на цьому та наступних уроках, відгук учителя та студентів-практикантів, які спостерігали за уроком, загальна атмосфера роботи в класі підтвердили позитивний ефект від обраного виду роботи на уроці української літератури. Для ефективного використання інтелект-карт у роботі з шестикласниками слід дотримувати кількох важливих рекомендацій. Варто зазначити, що важливо активно застосовувати візуальні елементи, такі як кольори, символи і малюнки, графічні зображення, які допомагають учням краще запам’ятовувати інформацію і підвищують їхню зацікавленість у навчанні. Робота в групах із 3-4 осіб сприяє розвитку співпраці, дозволяє учням обмінюватися ідеями та спільно знаходити шляхи їх рішення. Інтелект-карти можливо успішно інтегрувати з іншими методами навчання, такими як обговорення тексту, виконання письмових завдань чи участь у навчальних іграх [2, 25-27]. Крім того, необхідно забезпечити учнів усіма потрібними матеріалами, зокрема текстами, кольоровими маркерами, схемами й іншими ресурсами, які зроблять процес створення карт зручним і цікавим. Необхідно також створити ситуацію колективного обговорення результатів, де учні будуть демонструвати свої роботи й отримувати відгуки та рекомендації від учителя та однокласників, що сприятиме самовдосконаленню та рефлексії.

Робота з інтелект-картами дає змогу краще запам’ятати матеріал, розвинути асоціативне мислення і креативність, що є ключовими пунктами ефективного навчання. Під час використання інтелект-карт учні не лише вивчають нову інформацію, а й глибше розуміють текст і роблять логічні висновки. Інтелект-карти є продуктивним способом для розвитку читацьких компетентностей в учнів шостого класу. Вони дають змогу краще усвідомити художній текст, структурувати інформацію, розвивати критичне мислення та творчий підхід. Важливо правильно організувати роботу з інтелект-картами, забезпечити учнів необхідними матеріалами та здійснювати фідбек. У результаті використання ментальних карт стає пізнавальним, захопливим та корисним, що корелює з потребами і можливостями сучасних підлітків цифрового покоління.

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 352 с. 2. Кобися, А. П. Інтелектуальні карти як засіб підвищення ефективності засвоєння навчального матеріалу: зб. наук.-метод. конф. 2015. С. 25-27. 3. Олександренко О. Створення інтелект-карт – ефективний та сучасний інструмент візуалізації на заняттях літератури. URL: <https://nubip.edu.ua/node/127440> 4. Що таке інтелект-карти і як вони працюють? URL: <https://dityvmisti.ua/blog/5932-shcho-take-intelekt-karty-i-yak-vony-pratsiuiut/>

*Антоніна Плечко,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Поліського національного університету*

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ ІЗ ЛІСІВНИЦТВА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Анотація: У статті здійснено спробу схарактеризувати термінологічні словники із лісівництва початку ХХІ століття. З'ясовано, що на сучасному етапі розвитку української лісівничої терміносистеми укладені різні типи словників: перекладні, тлумачні, енциклопедичні, словники-довідники, електронні словники.

Ключові слова: лісівнича термінологія, кодифікація, електронний словник, енциклопедичний, тлумачний, перекладний, словник-довідник.

Abstract: The article aims to define the forestry terminological dictionaries at the beginning of the 21st century. It observes that at the current stage of development in the Ukrainian forestry terminological system, various types of dictionaries have been compiled: translation dictionaries, explanatory dictionaries, encyclopedic dictionaries, reference dictionaries, and electronic dictionaries.

Keywords: forestry terminology, codification, electronic dictionary, encyclopedic, explanatory, translation, reference dictionary.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Лісівнича термінологія є важливим компонентом лексикології та термінознавства української мови. З перших років незалежності України помітно активізувалися різноманітні дослідження терміносистем української мови, кількісно зросла джерельна база вузькофахових наукових розвідок, підручників, посібників, словників з різних галузей наук, зокрема з лісового та садово-паркового господарств. Початок ХХІ століття пов'язаний зі швидкою глобалізацією та комп'ютеризацією людської діяльності. Завдяки інтернету дослідження терміносистем різних галузей знань стають більш доступними для науковців. Сучасна кодифікація термінів успадкувала від своїх попередників-лексикографів багаті національні термінографічні традиції, примножила їх сучасними новітніми технологіями, зокрема сприяла появі словників нового типу – електронних. Загалом українська лексикографія, як у попередньому столітті, так і нині, привертає увагу лінгвістів: науковиця М. Комова запропонувала схему класифікації термінологічних словників, визначила їх основні видові класифікаційні ознаки; дослідниця К. Селіверстова висвітлила методику

Наукове видання

**ЛІНГВІСТИКА Й ЛІНГВОДИДАКТИКА: ЗДОБУТКИ І
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

06-07 грудня 2024 року

**МАТЕРІАЛИ ЮВІЛЕЙНОЇ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Збірник тез доповідей

Рецензенти:

Марчук Л. М. – д.філол.н., проф., завідувач кафедри журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Нагорна Н. В. – к.пед.н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Технічний секретар – Тетяна Євтушина

Формат 60х90/16.

УМ.-ДРУК. АРК. 6